

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики

Кафедра української мови та лінгводидактики

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ЛЕКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА СКЛАДНІ ПИТАННЯ
УКРАЇНСЬКОГО СЛОВОВЖИВАННЯ

підготовки здобувачів освіти
першого (бакалаврського) рівня

Луцьк – 2025

Силабус вибіркового освітнього компонента «ЛЕКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА СКЛАДНІ ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СЛОВОВЖИВАННЯ» підготовки здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня.

Розробник: Костусяк Наталія Миколаївна, завідувач кафедри – професор кафедри української мови та лінгводидактики, доктор філологічних наук, професор.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Левчук І. П.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри української мови

протокол № 1 від 27 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри:

Костусяк Н. М.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма здобуття освіти	03 Гуманітарні науки, 035 Філологія, ОПП «Українська мова та література. Світова література», ОР бакалавр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів <u>150 / 5</u>		Рік навчання <u>3</u>
		Семестр <u>5-ий</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції <u>10</u> год.
		Практичні <u>20</u> год.
		Самостійна робота <u>110</u> год.
		Консультації <u>10</u> год.
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	<i>Костусьяк Наталія Миколаївна</i>
Науковий ступінь	<i>доктор філологічних наук</i>
Учене звання	<i>професор кафедри української мови</i>
Посада	<i>завідувач кафедри – професор кафедри української мови та лінгводидактики</i>
Контактна інформація	<i>т. +380951143077, kostusyak.nataliia@vnu.edu.ua</i>
Дні занять	<i>Відповідно до розкладу https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700</i>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Силабус вибіркового освітнього компонента «Лексичні інновації та складні питання українського слововживання» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня.

2. Мета і завдання освітнього компонента

Мета вибіркового освітнього компонента «Лексичні інновації та складні питання українського слововживання» – опанування найважливіших концептуальних і методологічних знань про складні випадки українського

слововжитку з акцентом на мовну динаміку та зміни в правописі, формування вмінь і навичок правильного вживання й написання питомих та запозичених лексем, які в ХХІ ст. активно ввійшли до мовного обігу й засвідчили непослідовне освоєння.

До найважливіших завдань освітнього компонента «Лексичні інновації та складні питання українського слововживання» належить: 1) оволодіти теоретичними відомостями про лексичні, словотвірні, морфологічні одиниці, їхні семантичні, формальні та стилістичні ознаки, закономірності функціонування відповідно до нині чинних норм; 2) розвинути практичні навички застосувати знання в професійній діяльності; відповідно до національної специфіки української мови вживати в усній і писемній комунікації питомі та чужомовні одиниці, що відносно недавно потрапили до українського слововжитку; 3) засвоїти питання нормативно затвердженої морфологічної варіантності низки змінних слів української мови та найновіших тенденцій вияву їхніх форм у сучасній мовній практиці; 4) ознайомитися з фаховими рекомендаціями щодо дискусійних питань правопису та словотворення власних і загальних назв; 5) добирати питомі відповідники до чужомовізмів; 6) набути вміння логічно мислити, висловлювати власну позицію щодо проблемних мовних питань, уміло послуговуватися лексикою української мови.

3. Soft skills

Освітній компонент спрямований на розвиток у здобувачів освіти soft skills, що допоможуть їм стати успішними в майбутній професійній діяльності, у громадському житті (уміння переконувати й ефективно комунікувати, здатність логічно та критично мислити, робота в команді, особистісний розвиток, керування часом, ерудованість, креативність і т. ін.).

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Динаміка лексичної й граматичної систем української мови: сучасні тенденції та питання нормативності						
Тема 1. Лексичні та граматичні зміни в українській мові ХХ – поч. ХХІ ст.	20	2	2	15	1	ДС, ПЗ / 10 балів
Тема 2. «Український правопис» 2019 року: реалізація змін і доповнень	20	2	2	15	1	РК, ПЗ / 10 балів
Тема 3. Динаміка іменникової та прикметникової системи	20	2	2	15	1	РК, ПЗ / 10 балів
Тема 4. Числівникові та дієслівні особові форми в контексті	21	1	4	15	1	РК, ПЗ /

варіантності та сучасних мовних тенденцій						20 балів
Тема 5. Новітні тенденції у функціонуванні українських прийменників та сполучників	21	1	4	15	1	РК, ПЗ / 20 балів
Разом за модулем 1	102	8	14	75	5	70 балів
Змістовий модуль 2. Дери́ваційні ознаки та орфографічне оформлення неолексики поч. ХХІ ст.						
Тема 6. Номінативи на позначення осіб у сучасному медіапросторі: лексична, дери́ваційна та стилістична інтерпретація	21	2	2	15	2	ДС, ПЗ / 10 балів
Теми 7. Загальні тенденції функціонування переносно вжитих лексем у текстах воєнної тематики. Іншомовна лексика в сучасному мововжитку	27	–	4	20	3	ІРЗО / 20 балів
Разом за модулем 2	48	2	6	35	5	30 балів
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	100 балів

Форма контролю*: ДС – дискусія, Т – тести, РК – розв’язування кейсів, ІРЗО – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, ПЗ – виконання практичних завдань.

5. Завдання для самостійного опрацювання

Організація самостійної роботи здобувачів освіти передбачає поєднання прийомів репродуктивного, частково-пошукового та дослідницького методів. Для забезпечення самостійного опанування матеріалу запропоновано перелік необхідної навчальної, навчально-методичної літератури, із нею можна ознайомитися в бібліотеці та відповідних сайтах, покликання на які подано в загальному списку джерел, а також в електронному курсі ВОК, створеному на навчальній платформі LMS Moodle: <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=3296>.

Готуючись до практичних занять, здобувачі освіти повинні опрацювали теоретичний матеріал, поданий на лекціях, у презентаціях (див. Теоретичний блок в [ЕК ВОК «Лексичні інновації та складні питання українського слововживання»](#) на навчальній платформі LMS Moodle) та інших запропонованих джерелах; крім того, виконати практичні завдання (див. Практичний блок і самостійна робота).

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти

Політика оцінювання здобувачів освіти відповідає [«Положенню про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки»](#) та [«Порядку визнання результатів навчання, отриманих у формальній,](#)

неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки».

Здобувач освіти, сумлінно готуючись й *активно* виступаючи на практичних заняттях із дотриманням *норм академічної доброчесності*, може отримати максимально 100 балів. Мета практичних занять – з’ясувати ступінь засвоєння теоретичного матеріалу та формування вмінь і навичок його застосовувати на практиці.

У разі проведення онлайн-занять (через карантинні заходи, воєнні дії) здобувачі освіти повинні подбати про мікрофон, веб-камеру, справність технічних засобів, що забезпечить успішну віртуальну комунікацію. У такому разі екран має бути ввімкнений у викладача й здобувачів освіти.

Якщо через об’єктивні причини бакалавр не відвідав заняття чи хоче покращити свій результат, то зможе в дні консультацій скласти тему, але не пізніше як за тиждень до дати призначення заліку.

Політика щодо академічної доброчесності

Навчальна діяльність побудована на послідовному дотриманні прав та обов’язків учасників навчального процесу (викладача та здобувачів освіти), визначених Законом України «Про вищу освіту». Відповідаючи на теоретичні питання, виконуючи завдання до практичних занять та ін., бакалаври повинні пам’ятати про неприпустимість подання інформації, що не стосується проблематики, а також мають дотримуватися всіх інших норм академічної доброчесності та кодексу етики. У разі їхнього порушення передбачено покарання, зокрема перескладання тем і заліку.

Див.: 1. [Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#). 2. [Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки](#)..

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Якщо через поважні причини здобувач освіти не відвідав заняття чи хоче покращити свій результат, то в дні консультацій він зможе скласти тему, але не пізніше як за тиждень до дати призначення заліку.

Можливість визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті

За наявності документа про опанування сертифікатного курсу, дотичного за проблематикою до ВОК «Лексичні інновації та складні питання українського слововживання», здобувач освіти може не складати однієї чи кількох тем (відповідно до кількості зазначених у сертифікаті годин).

Можливість отримати додаткові (бонусні) бали

Здобувач освіти, який підготував наукові публікації, брав участь у роботі конференцій, в олімпіадах, конкурсах наукових робіт та ін. і досяг значних

результатів, може отримати додаткові (бонусні) бали, які будуть зараховані як результати поточного контролю з освітнього компонента.

V. Підсумковий контроль

Якщо за результатами поточної роботи бакалавр набрав менш ніж 60 балів, то він складатиме залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, одержані під час поточного оцінювання, будуть анульовані (див.: [Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки](#)).

На заліку здобувач освіти може отримати максимально 100 балів. У такому разі необхідно виконати й показати викладачеві практичні завдання до всіх тем, а також відповісти на два теоретичних питання (див.: Перелік питань для підсумкового контролю). Максимально можна отримати 50 балів за практичні завдання й 50 балів за правильну відповідь на теоретичні питання.

За незгоди з оцінкою здобувач освіти має право звернутися до проректора з наукової роботи та вимагати повного розгляду справи.

Перелік питань для підсумкового контролю

1. Українські правописи ХХ – поч. ХХІ ст. у контексті українізації та деукраїнізації.
2. Лексичні зміни в українській мові початку ХХІ ст.
3. Українські неологізми поч. ХХІ ст.
4. Динаміка лексики періоду активної фази російсько-української війни.
5. Зміни в новому виданні правопису та їхнє вмотивування.
6. Особливості реалізації мовних змін в усному та писемному мовленні.
7. Проблема вживання відмінкових форм іменників: традиція та сучасна мовна практика.
8. Складні відчислівникові іменники.
9. Прикметники української мови в контексті варіантності та сучасної мовної практики. Утворення присвійних прикметників.
10. Компаративні та суперлативні форми прикметників у контексті нормативності.
11. Сучасні тенденції вираження граматичних значень числівників в українській мові.
12. Труднощі в уживанні особових форм дієслів.
13. Порошення в уживанні дієприслівників.
14. Динаміка прийменникової системи.
15. Розмежування прийменників та однозвучних слів.
16. Зміни в сполучниковій системі.
17. Сполучники і сполучні слова.
18. Позивні українських військових: мотивація та дериваційні ознаки.

19. Лексико-семантична диференціація сучасних фемінітивів.
20. Закономірності творення та проблема кодифікації новітніх фемінітивів в українських медійних текстах. Варіантні форми номінацій жіночої статі.
21. Складні слова-фемінітиви. Порушення норм оформлення номінацій жіночої статі.
22. Метафоризація лексики в текстах періоду великої війни.
23. Іншомовна лексика в сучасному мововжитку: загальні тенденції функціонування та освоєння.
24. Іншомовні лексеми військової, суспільно-політичної, соціально-економічної тематики.
25. Іншомовізми спортивної й медичної тематики та сфери інформаційних технологій.
26. Сучасні графоварваризми, їхні тематичні групи.

Шкала оцінювання заліку

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Не зараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література

1. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова ; за ред. І. Р. Вихованця. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
2. Костусяк Н. М. Актуалізовані форми іменників і нові лексеми в сучасній українській мові: аспекти дослідження та проблеми внормування. *Граматичний простір сучасної лінгвоукраїністики. Катерині Григорівні Городенській* / Ін-т укр. мови НАН України; упоряд. : Н. Г. Горголюк, Л. М. Колібаба, В. М. Фурса. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. С. 112–121.
3. Костусяк Н. М. Динаміка запозичених лексем із першою частиною відео- в медіатекстах ХХІ ст.: семантика та проблема кодифікації. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія :*

Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31 (70). № 2. Ч. 1 2020. С. 18–25.
URL : http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_1/6.pdf.

4. Костусяк Н. Зоометафори в медійному дискурсі періоду великої війни. *Актуальні питання сучасної гуманітаристики: комунікативно-культурологічний аспект* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 14 травня 2025 року. Кам'янець-Подільський, 2025. С. 40–44.
URL : <http://188.190.43.194:7980/jsrui/handle/123456789/14333>.

5. Костусяк Н. М. Орфографічні варіанти запозичених слів в українській мові: сучасна мовна практика. *Сучасні тенденції розвитку науки в умовах євроінтеграції: Тези доповідей та статей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 29–30 березня 2022 р.* / ред.кол.: Драбовський А. Г., Дибчук Л. В. та ін. Вінниця : Вінницький кооперативний інститут, 2022. С. 186–189.

6. Костусяк Н. М. Міжтематична дифузність спортивної лексики в медіатекстах періоду російсько-української війни. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 2023. Т. 34 (73) № 3. С. 30–36. URL : http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/3_2023/6.pdf.

7. Костусяк Н., Демидюк О. Стильова транспозиція лексики в сучасному волинському медіадискурсі. *Studia Ucrainica Varsoviensia* / за ред. Ірени Митнік. Варшава, 2025. Вип. 13. С. 11–18. URL : <https://doi.org/10.31338/2299-7237suv.13>.

8. Костусяк Н., Навальна М. Російсько-українська війна в об'єктиві мови : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2025. 340 с.
URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/27735> (рекомендувала до друку вчена рада Волинського національного університету імені Лесі Українки, протокол № 4 від 28 березня 2025 року).

9. Костусяк Н. М., Поляк І. П. Мовні особливості сучасного футбольного телерепортажу. *Вісник науки та освіти. (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*: журнал. 2024. № 1(19). С. 286–296.
[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1\(19\)-286-296](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1(19)-286-296).

10. Костусяк Н., Заваринська І., Римар Н. Сучасні тенденції функціонування варіантних форм іменників жіночого роду. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 2023. Т. 34 (73) № 1. Ч. 1. С. 31–36. URL : http://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/1_2023/part_1/6.pdf.

11. Костусьяк Н. М., Навальна М. І. Терміни на позначення платформ та сервісів дистанційного навчання в онлайн-комунікації. *Волинь філологічна: текст і контекст. Українська мова в сучасному науковому вимірі : зб. наук. праць / упоряд. Т. П. Левчук. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. Вип. 29. С. 77–95. URL : <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/892>.*

12. Костусьяк Н. М., Навальна М. І. Неосемантизація лексем *штам*, *бустер* та мовна адаптація номінацій коронавірусних штамів у сучасних масмедіа. *Українська мова. 2022. 1(81), 103–114. URL : <https://doi.org/10.15407/ukrmoва2022.01.103>.*

13. Костусьяк Н. М., Межов О. Г., Навальна М. І. Українські фемінітиви в контексті мовної динаміки, синтаксичної семантики, деривації та проблем нормативності. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство). Вінниця : ВДПУ, 2021. Вип. 32. С. 171–184. URL : <https://drive.google.com/file/d/1EhgK3yz6I2wJ4LjJaUnTd8VrUseiTrs2/view>.*

14. Молоткіна Ю., Костусьяк Н., Навальна М. Іншомовна термінологічна лексика інформаційних технологій в українських інтернет-виданнях. *Волинь філологічна: текст і контекст. Проблеми інтерпретації тексту : зб. наук. праць / упоряд. Т. П. Левчук. Луцьк : Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2021. Вип. 31. С. 187–204. URL : <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/967/909>.*

15. Український правопис. Київ : Наукова думка, 2019. 392 с. URL : <http://pravopys.net>.

16. Kostusiak N., Navalna M., Levchenko T., Grozian N., Pryimachok O., Prudnykova T. Functional-semantic and derivative signs of nominations of Covid and its synonymic correspondents in the latest media discourse. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2021. Vol. 11, Issue 2, Spec. Issue XXI. С. 191–196. URL : <http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110221/PDF/110221.pdf>.

17. Kostusiak N., Navalna M., Mezhov O. The Functional-Cognitive Category of Femininity in Modern Ukrainian. *Cognitive Studies / Études cognitives*, 2020 (20), s. 1–12. URL : <https://doi.org/10.11649/cs.2310>.

18. Kostusiak N., Navalna M., Mezhov O., Sydorenko T., Skliarenko O., Tarasenko S., Dubrova S., Maidaniuk I., Levchuk I. Danyliuk-Tereshchuk T. Processes of Neologization in Mass Media Texts During the Period of the Russian-Ukrainian War. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14,

Issue 2, Spec. Issue XLIII. P. 19–25. URL : https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140243/papers/A_03.pdf.

19. Kostusiak N., Shulska N., Mamosiuk O., Polyvach M., Kauza I., Zavyrnska I. Variant Paradigm of Ukrainian Nouns in the Context of Codification, Modern Media and Scientific Speech. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2023. Vol. 13, Issue 1, Spec. Issue XXXII. P. 105–114. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130132/papers/A_20.pdf.

20. Navalna M., Kostusiak N., Levchenko T., Oleksenko V., Shyts A., Popkova O. Extra-Linguistic Factors and Tendencies of Activation of Military Vocabulary in Ukrainian Mass Media. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2022. Vol. 12, Issue 1, Spec. Issue XXV. P. 184–189. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120125/papers/A_33.pdf.

21. Navalna M., Kostusiak N., Mezhov O., Oleksenko V., Levchenko T., Lychuk M., Skliarenko O., Poliak I., Druz Yu, Druz G. New Functional Appearances of Stable Expressions in the Media Texts of the Russian-Ukrainian War Period. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14, Issue 2, Spec. Issue XLIV. P. 49–58. URL : https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140244/papers/A_09.pdf.

22. Navalna M., Kostusiak N., Mezhov O., Marchuk L., Buhaiova O., Novoseletska S., Shapran N., Khomych T., Musiichuk T., Bobkov V. Grapho-Barbarisms in the Headlines of Ukrainian Media Texts. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14, Issue 2, Spec. Issue XLIV. P. 59–66. URL : https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140244/papers/A_10.pdf.

23. Navalna M., Kostusiak N., Stanislavchuk N., Kapeliukh D., Kushch N., Demeshko I. Call Signs of Ukrainian Military in the Language of Mass Media: Functional-Semantic Aspect. *International Journal of Basic and Applied Sciences*. 2025. Vol. 14, № 4. P. 54–63. URL : <https://www.sciencepubco.com/index.php/IJBAS/article/view/34217/18414>.

24. Navalna M., Shynkaruk V., Kostusiak N., Prosiannyk O., Chernobrov Yu., Adamchuk N. Lexico-Semantic Innovations in the Texts of the Ukrainian Mass Media on Military Topics. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2023. Vol. 13, Issue 1, Spec. Issue XXXIV. P. 132–139. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130134/papers/A_19.pdf.

25. Navalna M., Shynkaruk V., Kostusiak N., Skliarenko O., Kushch N., Buhaiova O. New Appearances of the Leksema FRONT in the Language of Modern Ukrainian Mass Media. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2023.

Vol. 13, Issue 1, Spec. Issue XXXII. P. 58–63. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130132/papers/A_10.pdf.

26. Shulska N., Kostusiak N., Rymar N., Zavarynska I., Mykhalchuk S., Bovda O. Call Names in Unofficial Communication of the Military: Specificity of Creation and Lexico-Semantic Base. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2022. Vol. 12, Issue 2, Spec. Issue XXX. P. 53–60. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120230/papers/A_11.pdf.